

" ...

**1- İPTAL İSTEMİNİN GEREKÇESİ :**

Dava dilekçesinde açıklanan iptal isteminin gerekçesi özetle şöyledir :

Kamu iktisadi teşebbüsleri ve iktisadi devlet teşekkülleri ile bunların müessese ve bağlı ortaklıkları, mal ve hizmet üreten, ekonomik alanda faaliyet gösteren ve sermayelerinin yarısından fazlası Devlete ait kuruluşlardır. Bunlar, ürettikleri mal ve hizmetlerin fiyatlarını ekonomik ve toplumsal koşullara göre kendileri saptamakta, ithalât-ihracat yapmakta, borç ve alacak ilişkilerinde bulunmakta, yatırım yapmakta, kalkınma plânı hedeflerine uygun olarak kârlılık ve verimlilik sağlayacak koşulları yaratarak, ileri işletmecilik esaslarına göre faaliyet göstermektedirler.

Anayasa'da, bu kurum ve kuruluşların nitelikleri ve aktiviteleri dikkate alınarak, özel bir usulle, TBMM tarafından denetlenmeleri esası getirilmiştir. Bu amaçla, Anayasa'nın 165. maddesinde KiT'lerin TBMM'nce denetlenmesi esasının kanunla düzenleneceği hükme bağlanmıştır.

KiT'ler üzerindeki denetim, bu kuruluşların faaliyetlerinin iyileştirilmesine, kuruluşların Devlet aleyhine doğacak zararlarının önlenmesine, işletme bütçelerinin gereklerine, yapılan işlemlerin bütçelere, maliyet, bilanço ve sonuç hesaplarının dönem faaliyetlerine uygun olup olmadıklarının araştırılmasına, ileri işletmecilik, verimlilik ve kârlılık esaslarına, hukuka uygun olup olmadıklarına, yanlışlıkları gidermeye ve önlemeye, gelişip güçlenmelerini sağlamaya yönelik olarak tüm konuları ve sorunları üst düzeyde tartışmaya olanak veren bir nitelik taşır. Bu nedenlerle, faaliyetlerinin yıl boyunca, sürekli olarak iktisadî, malî, idarî, hukukî ve teknik konularda uzman kişiler tarafından izlenmesi, irdelenmesi, analiz edilmesi ve bunların sonuçlarının raporlar halinde TBMM'ne sunulması gerekir. Bu görevlerin tümünü, uzman kadrosuyla, Yüksek Denetleme Kurulu yapmaktadır. Nitekim, Anayasa'nın 165. maddesiyle ilgili Millî Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonu'nun değişiklik gerekçesinde, "payının yarısından fazlasına Devletin sahip olduğu kamu kuruluş ve ortaklıklarının Türkiye Büyük Millet Meclisince, Yüksek Denetleme Kurulu raporlarıyla düzenlenecek diğer raporlar da esas alınarak denetlenmesine imkân verecek şekilde madde yeniden düzenlenmiştir" denilmek suretiyle bu maddeyle, Yüksek Denetleme Kurulu'nun devrede bulunduğu özel bir denetim biçiminin amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Bu nedenle dava konusu Yasa'nın 2. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan hüküm, öncelikle Anayasa'nın 165. maddesine aykırıdır.

Bir Devlet kuruluşuna bir yabancı kuruluş ortak olmuşsa, bu kuruluşun daha büyük bir özenle denetlenmesi gerekir. Bu nedenle, bu hüküm, Anayasa'nın Başlangıç bölümünde yer alan "Hiçbir düşünce ve mülahazanın Türk milli menfaatlerinin, Türk varlığının Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının... karşısında korunma göremeyeceği" ilkesine de aykırı bulunmaktadır.

Yabancı bir kuruluşun, bir Devlet kuruluşuna ortak olması halin de ulusal egemenliğin temsilcisi olan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce denetlenememesi, Anayasa'nın 6. maddesindeki egemenlik ilkesiyle de bağdaşmaz.

**Esas Sayısı : 1987/12**  
**Karar Sayısı : 1988/3**

Bu hükümle, yabancıların ortak olduğu kurum ve ortaklıklara bir ayrıcalık getirilmektedir. Sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait olan tüm kuruluşlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi denetimine tâbi tutulurken, yabancıların ortak olduğu kuruluşlar bu hükümle denetim dışı bırakılmaktadırlar. Böylece, bu hüküm, Anayasa'nın 10. maddesinin öngördüğü "kanun önünde eşitlik" ilkesine de aykırıdır.

Kamu bankalarının ve bu kanun kapsamına dahil olup da bankacılık alanında da faaliyette bulunan kurumların bu faaliyetlerinin Anayasa'nın 165. maddesinin öngördüğü denetim şekli dışına çıkarılması Anayasa'ya aykırı düşer. Anayasa'nın 162. maddesi, bütçenin görüşülmesine ilişkin kuralları içermektedir. Bu maddeye göre yapılacak denetim bütçenin yapılmasıyla ilgili olup, Anayasa'nın 165. maddesinde öngörülen denetimle benzer bir yanı bulunmamaktadır.

Fonlar, genelde, sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait olan kuruluşlardır. Sermayeleri Devlet bütçesinden, Devlet bankalarından, Devlet ortaklıklarından sağlanmaktadır. Kuruluş amaçlarına göre faaliyetleri, fonksiyonları ve işlevleri kamu iktisadi teşebbüsleriyle aynı niteliktedir. Bu kuruluşların adlarında fon sözcüğünün bulunması, onların kamu iktisadi teşebbüsleri niteliğinde kuruluş olmadıklarını göstermez. Bu açıdan, özel yasalarla kurulan ve sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait olan fonların, Anayasa'nın 165. maddesinin öngördüğü denetimin dışına çıkarılması Anayasaya aykırıdır.

Açıklanan nedenlerle dava konusu hükümlerin iptali istenmektedir."